

Karel Čapek (1890 – 1938): Rekord (z Povídek z jedné kapsy)
(1928)

„Pane okresní,“ hlásil četník Hejda okresnímu soudci Tučkovi, „tak tu mám jedno těžké ublížení na těle. Himl, to je horko!“

„Jen si, člověče, udělejte pohodlí,“ radil mu pan sudí.

Pan Hejda postavil pušku do kouta, hodil přílbu na zem, odepjal řemen a rozepjal si kabát. „Uf,“ řekl. „Zatracený holomek! Pane soudce, takový případ jsem ještě neměl. Tak se podívejte.“ Po těch slovech zvedl něco těžkého, zavázaného v modrém kapesníku, co prve nechal ležet u dveří, rozvázal uzlíky a vybalil kámen veliký jako lidská hlava. „Jen se na to podívejte,“ opakoval důtklivě.

„Co má na tom být?“ ptal se pan soudce, rýpaje do toho kamene tužkou. „To je bulizník, ne?“

„Je, a pořádný kus,“ potvrzoval pan Hejda. „Tak hlásím, pane soudce: Lysický Václav, cihlářský dělník, devatenáct let, bytem v cihelně, máte to? praštil nebo uhodil přiloženým kamenem, váha pět kilogramů devět set čtyřicet devět gramů, Pudila Františka, statkáře, Dolní Újezd číslo 14, máte to? do levého ramene, čímž týž utrpěl zlomení kloubu, frakturu ramenní a klíční kosti, krvácející ránu v ramenním svalu, přetržení šlachy a svalového pouzdra, máte to?“

„Mám,“ řekl pan soudce. „A co má na tom být tak zvláštního?“

„To budete mrkat, pane soudce,“ prohlásil pan Hejda důrazně. „Já vám to povím po pořádku. Teda jsou tomu tři dny, co si pro mne poslal ten Pudil. Vy ho znáte, pane okresní.“

„Znám,“ pravil soudce. „Měli jsme ho tu jednou skrz lichvu a jednou – hm –“

„To bylo za příčinou ferbla. Teda ten Pudil to je. Víte, on má třešňový sad až k řece; ona se tam Sázava kroutí, a proto je tam širší než jinde. Teda ten Pudil si pro mne ráno poslal, že se mu něco stalo. Já ho najdu v posteli, jak heká a nadává. Tak prý šel včera večer na sad podívat se na vajsle, a tam vám nachytl na stromě nějakého kluka, jak si cpal do kapes třešně. Víte, on je ten Pudil trochu rabiát; tak on si odepjal řemen, stáhl kluka za nohu ze stromu a řeže do něho řemenem. A vtom na něj někdo z druhého břehu volá: ‚Pudile, nechte toho kluka!‘ On ten Pudil trochu špatně vidí, já myslím, že to je od toho pití; zmerčil jenom, že na druhém břehu někdo stojí a kouká na něj. Proto jen pro jistotu řekl: ‚Co je ti po tom, lumpe,‘ a řezal do kluka tím víc. ‚Pudile,‘ zařval ten člověk na druhém břehu, ‚pusťte toho kluka, jo?‘ Pudil si myslel, co ty mně můžeš udělat, a proto jen křikl: ‚Vlez mně někam, ty troubo!‘ Jen to řek, a už ležel na zemi se strašnou bolestí v levém rameni; a ten člověk na druhém břehu povídal: ‚Já ti dám, ty mamlase statecká!‘ Poslouchejte, oni toho Pudila museli odnést, ani vstát nemohl; a vedle něho ležel tenhle kámen. Ještě v noci jeli pro doktora; doktor chtěl Pudila odvézt do špitálu, protože má všechny kosti na maděru; prý mu ta levačka zůstane chromá. Jenže ten Pudil teď o žních do špitálu nechce. Teda ráno si pro mne poslal, že toho prašivku mizerného, toho vola, co mu to udělal, musím aretýrovat. No dobrá.

Poslouchejte, když mně ukázali ten kámen, zůstal jsem koukat; on je to bulizník s nějakým kyzem, takže je těžší, než vypadá. Potěžkejte; já jsem jej na omak odhadl na šest kilo – schází jenom jednapadesát gramů. Panečku, s takovým kamenem se musí umět házet. Pak jsem se šel podívat na ten sad a na řeku. Co byla zvalená tráva, tam se svalil ten Pudil; z toho místa byly ještě dva metry k vodě; a řeka, pane, řeka tam je na první pohled dobrých čtrnáct metrů široká, protože se tam kroutí. Pane soudce, já jsem začal křičet a skákat a povídám, přineste mně honem osmnáct metrů špagátu! Potom jsem zarazil kolík na to místo, kde se svalil ten Pudil, přivázal jsem k němu ten provázek, svléknu se a plavu s druhým koncem provázku v hubě na druhý břeh. A co byste řek, pane okresní: ten špagát stačil akorát k druhému břehu; a to ještě pak přijde kus hráze a teprve nahoře je cestička. Já jsem to třikrát přeměřil: od toho kolíku na tu cestičku, to je navlas devatenáct metrů a dvacet sedm centimetrů.“

„Člověče Hejdo,“ řekl soudce, „tohle snad není možné; devatenáct metrů, to je nějaká dálka; poslouchejte, nestál on ten člověk ve vodě, jako uprostřed řeky?“

„To mě taky napadlo,“ pravil pan Hejda. „Pane okresní, od jednoho břehu k druhému je hloubka přes dva metry, protože tam je takový zákрут. A po tom kameni byl ještě dolík v hrázi; víte, ten

druhý břeh tak trochu vydláždili, aby to tam nebrala voda. Ten člověk vytrhnul ten kámen z hráze a mohl jej hodit jenom z cestičky, protože ve vodě by nestačil a na hrázi by sklouzl. To teda znamená, že hodil devatenáct celých dvacet sedm setin metru. Víte, co to je?“

„Třeba měl prak,“ mínil soudce nejistě.

Pan Hejda na něho vyčítavě pohleděl. „Pane okresní, vy jste nikdy neházel z praku, že jo. Tak to zkuste vystřelit z praku dvanáctiliberní kámen; to byste musel mít katapult. Pane, já jsem se s tím kamenem dřel dva dny; zkoušel jsem udělat nějakou smyčku a roztočit jej, víte, jako při vrhu kladivem; já vám říkám, to vám vyklouzne z každé smyčky. Pane, to byl čistý vrh koulí. A víte,“ vyhrkl rozčileně, „víte vy, co to je? To je světový rekord. Tak.“

„Ale dejte pokoj,“ užasl pan soudce.

„Světový rekord,“ opakoval četník Hejda slavnostně. „Ona závodní koule je těžší, váží sedm kilo; a letošní rekord v závodní kouli je šestnáct metrů bez nějakého centimetru. Devatenáct let, pane, byl rekord patnáct a půl metru; až letos jeden Američan, jakpak on se jmenuje, nějak jako Kuck nebo Hirschfeld, hodil skoro šestnáct. Tak to by při šestikilové kouli mohlo dělat osmnáct nebo devatenáct metrů. A my tady máme o dvacet sedm setinek víc! Pane okresní, ten chlap by dohodil závodní kouli dobrých šestnáct a čtvrt, a bez tréninku! Ježíši Kriste, šestnáct a čtvrt metru! Pane soudce, já jsem starý vrhač; na Sibiři, to vždycky kluci volali, Hejdo, hoď to tam – totiž ruční granát, víte? A ve Vladivostoku jsem házel s americkými mariňáky; já jsem dohodil závodní kouli čtrnáct, ale jejich kaplan udělal o čtyři body víc. Hergot, my jsme se něco na Sibiři naházeli! Ale tenhle kámen, pane, jsem hodil jenom patnáct a půl metru; víc jsem ze sebe nedostal. Devatenáct metrů! hrom do toho, řekl jsem si, toho chlapa musím dostat; ten nám udělá rekord. Představte si, vyfouknout Americe rekord!“

„A co s tím Pudilem?“ namítl soudce.

„Čert vem Pudila,“ křikl pan Hejda. „Pane soudce, já jsem zahájil pátrání po neznámém pachateli světového rekordu; to je národní zájem, no ne? Tak nejdřív jsem mu zaručil beztrestnost za toho Pudila.“

„Nono,“ protestoval soudce.

„Počkejte; zaručil jsem mu beztrestnost, když opravdu dohodí šestikilovým kamenem přes Sázu. Okolním starostům jsem vyložil, jaký to je slavný výkon a že by se o něm psalo v celém světě; a řekl jsem, že by ten chlap na tom vydělal hromadu tisíc. Ježíšmarjá, pane soudce, od té chvíle všichni mládenci z celého okolí nechali žni a hnali se tam na tu hráz, aby házeli kamením na druhou stranu. Ta hráz už je úplně rozebraná; teď roztloukají kdejaký mezník a bourají kamenné zdi, aby měli čím házet. A kluci, pakáž jedna, házejí kamením po celé vesnici; tam vám už je zabitých slepic – A já stojím na hrázi a dohlížím; to se rozumí, nikdo nedohodí dál než asi doprostřed řeky – pane, to koryto bude, myslím, tím kamením už napůl zanešené. Tedy včera k večeru ke mně přivedli mládence, a to prý je ten, co tím kamenem potloukl toho Pudila. Však ho, huncúta jednoho, uvidíte, čeká venku. ‚Poslouchej, Lysický,‘ povídám mu, ‚tak tys hodil tímhle kamenem po Pudilovi?‘ ‚Jo,‘ on povídá, ‚on mně Pudil nadával, a já jsem se dožral, a on tu jiný kámen zrovna nebyl – ‚Tak tady máš jiný takový kámen,‘ jářku, ‚a teď dohod‘ na Pudilův břeh; ale jestli nedohodíš, ty kujóne, tak ti proženu perka!‘

Tak on vzal ten kámen – pracky měl jako lopaty, postavil se na hráz a mířil; koukám, techniku neměl žádnou, styl žádný, nepracoval nohama ani trupem, a plums! hodil kámen do vody asi čtrnáct metrů; víte, je to dost, ale – Dobrá, tak já mu ukazuju: ‚Ty trulante, to se musíš postavit takhle, pravým ramenem dozadu, a když hodíš, tak současně přitom musíš vyrazit tím ramenem, rozumíš?‘ ‚Jo,‘ on na to, zkrivil se jako svatý Jan Nepomucký, a plums! hodil kámen na deset metrů.

Víte, to mě dožralo. ‚Ty lumpe,‘ křičím, ‚ty žes trefil toho Pudila? Ty lžeš!‘ ‚Pane vachmajstr,‘ povídá on, ‚pámbu ví, že jsem ho trefil; ať se tam Pudil postaví, však já na něj zas dohodím, na toho psa zlýho.‘ Pane, já jsem teda běžel za tím Pudilem a prosím, pane Pudile, koukejte se, tady jde o světový rekord; prosím vás, pojd‘te zas nadávat na ten váš břeh, on ten cihlář po vás hodí ještě jednou. – A to byste nevěřil, pane soudce: ten Pudil že ne, a že nepůjde ani za nic. Vidíte, tihle lidé nemají žádné vyšší zájmy.

Tak jdu zas na toho Vaška, toho cihláře. ‚Ty podvodníku,‘ křičím na něj, ‚to není pravda, žes Pudila pobil; ten Pudil říká, že to byl jiný.‘ ‚To je lež,‘ povídá Lysický, ‚to jsem udělal já.‘ ‚Tak ukaž,‘ povídám, ‚dohodíš-li tak daleko!‘ Ten Vašek se jen drbe a směje: ‚Pane vachmajstr,‘ povídá, ‚takhle naprázdno, to já neumím; ale do toho Pudila trefím dycky, na toho mám dožer.‘ ‚Vašku,‘ říkám mu po dobrém, ‚dohodíš-li, pustím tě; když nedohodíš, tak půjdeš sedět pro těžké ublížení na těle, žes toho Pudila zchromil; ty holomku, za to dostaneš půl roku.‘ ‚Tak to já si odsedím v zimě,‘ řekl ten Vašek; a já jsem ho teda ve jménu zákona zatknul.

Teď čeká na chodbě; pane okresní, kdybyste tak z něho dostal, hodil-li opravdu ten kámen, nebo jestli jen renoméruje! Já myslím, že se lekne a odvolá; ale pak mu, lumpovi, nasolit aspoň měsíc pro klamání úřadů nebo pro podvod; přece ve športu se nesmí lhát, na to by měl být pořádný trest, pane. Já vám ho přivedu.”

„Tedy vy jste ten Václav Lysický,“ řekl okresní soudce pohlížeje přísně na bledovlasého delinkventa. „Vy se přiznáváte, že jste v úmyslu ublížit mu hodil tenhle kámen na Františka Pudila a že jste mu přivodil těžké zranění. Je to pravda?“

„Prosím, pane soudce,“ začal provinilec, „to bylo tak: on ten Pudil tam mlátil nějakého kluka, a já jsem na něj volal přes tu řeku, aby toho nechal, a on mně začal nadávat –“

„Hodil jste ten kámen, nebo ne?“ spustil soudce.

„Prosím, hodil,“ řekl provinilec zkroušeně; „ale on mně nadával, a tak já jsem popad ten kámen –“

„Hrom do vás,“ rozkřikl se soudce. „Proč lžete, člověče? Nevíte, že na to je veliký trest, když chcete obulíkovat úřady? My víme dobře, že jste ten kámen nehodil!“

„Hodil, prosím,“ koktal mladý cihlář, „ale on mně Pudil řekl, abych mu vlezl někam –“

Soudce se podíval tázavě na četníka Hejdu, jenž bezradně pokrčil rameny. „Svlekněte se, člověče,“ obořil se soudce na zdrceného vinníka. „No tak honem, – a katě taky! Bude to?“

Nyní stál mladý obr, jak ho pánbůh stvořil, a třásl se; nejspíš se bál, že bude mučen a že to už patří k věci.

„Koukejte, Hejdo, na ten deltoides,“ pravil soudce Tuček. „A ten dvojhlavý sval, – co tomu říkáte?“

„No, ten by ušel,“ mínil pan Hejda znalecky. „Ale břišní svaly nejsou dost vypracované. Pane okresní, na vrh koulí je potřeba břišních svalů, víte, jak se otáčí trup. Kdybych vám ukázal své břišní svaly!“

„Člověče,“ bručel soudce, „vždyť to je břicho, koukejte ty hrboly; hergot, to je hrudník,“ řekl píchaje prstem do zlatého chmýří Vaškových prsou. „Ale nohy jsou slabé; tihle venkovani mají vůbec špatné nohy.“

„Protože je neohýbají,“ pravil pan Hejda kriticky. „Tohle přec nejsou žádné nohy; pane, vrhač musí mít nějaké nohy!“

„Obraťte se,“ vyjel pan soudce na mladého cihláře. „A co ta záda?“

„Tady od ramen to je dobré,“ mínil pan Hejda, „ale dole, to není nic, ten chlap nemá v trupu žádný švunk. Já myslím, pane okresní, že to nehodil.“

„Tak se oblecte,“ utřhl se soudce na cihláře. „Poslouchejte, člověče, poslední slovo: hodil jste ten kámen, nebo ne?“

„Hodil,“ mumlal Václav Lysický s beraní tvrdohlavostí.

„Vy osle,“ vyhrkl soudce, „hodil-li jste ten kámen, tak to je těžké ublížení na těle a s tím půjdete ke krajskému soudu a dostanete několik měsíců, rozumíte? Nechte už toho naparování a přiznejte se, že jste si to s tím kamenem vymyslel; já vám dám jenom tři dny pro klamání úřadů, a můžete jít. Tak co, uhodil jste tím kamenem toho Pudila, nebo ne?“

„Uhodil,“ pravil Václav Lysický zarytě. „On mně přes tu řeku nadával –“

„Odveďte ho,“ zařval okresní soudce. „Zatracený švindlér!“

Za chvílku vstrčil ještě jednou hlavu do dveří četník Hejda. „Pane okresní,“ řekl mstivě, „takhle mu dát ještě poškození cizího majetku; víte, on vytáhl kámen z té hráze, a teď je ta hráz celá rozebraná.“

Karel Čapek, *Povídky z jedné kapsy*, Praha 1958.

Poznámky a vysvětlivky:

aretýrovat – zatknout (z něm.); **bulžník** – druh horniny, který se vyznačuje vysokým stupněm tvrdosti; **deltoides** – deltový sval, objímá ramenní kloub a ovládá pohyby paže, je důležitý při sportovních aktivitách; **ferbl** – druh hazardní karetní hry; **Emil Hirschfeld** (1903 – 1968) a **John Kuck** (1905 – 1986) – vynikající atleti koulaři (Německo a Spojené státy), kolem r. 1928 olympijští medailisté a držitelé světových rekordů; **kyz** – dnes již zastaralý název pro kovové nerosty (nejhojnější je kyz železný neboli pyrit); **lichva** – půjčování peněz na nepřiměřeně vysoký úrok; **mariňáci** – zde *příslušníci válečného námořnictva*; **na Sibiři, to vždycky kluci volali, Hejdo, hod' to tam** – odkaz na vojenské tažení československých legií, dobrovolnického vojska Čechů a Slováků bojujícího za První světové války mj. na ruské Sibiři za vznik samostatného Československa; **okresní soudce** – soudce v soudním okrese, který ovšem byl v Českých zemích mnohem menší než kterýkoli moderní okres, takže sídlem okresního soudu mohlo být i polovenkovské maloměsto jako v případě této povídky; **renomírovat** – zde *chlubit se* (z něm.); **švunk** – švih (z něm.); **vachmajstr** – strážník (zast. z něm.); **vajksle** – odrůda višň.